

בס"ד

תאריך עדכון: 21.6.26

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

שם הקורס:

עיונים בספר במדבר – תלונות, תלאות ותקוות

שם המרצה: ד"ר יוסף פריאל

שם המחלקה: לימודי יסוד ביהדות

מס' הקורס: 01804-95

Course name in English

Studies in Numbers: Complaints, tribulations and hopes

סוג הקורס: מתקשב

היקף נ"ז: 4

שנת לימודים: תשפ"ו

סמסטר: קיץ

הקורס בנוי על 26 שיעורים. ראשון בזום, אחרון (הכנה למבחן) בקמפוס, ובשאר הימים מקבלים שיעור דרך הלמדה מדי בוקר. תאריכי הקורס 9.8 עד 10.9

יום ושעה:

שעת קבלה: במייל

מייל מרצה: yosef.priel@biu.ac.il

קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

קורס זה בא להציג בפני הלומד את ספר במדבר. שיטת הלימוד תשלב בין מבט-על היסטורי וכתובות של אירועי הספר לבין ניתוח ספרותי של פרקים ופרשות בספר. מן העבר השני, הקורס יעסוק אך מעט בצדדים ההלכתיים של הספר.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הלומדים יתארו את סדר מסע המדבר על האירועים שבו והמצוות שנטפלו אליהם.
2. הלומדים יגדירו את תפקידו וייחודו של ספר במדבר.
3. הלומדים יכתבו תגובות אישיות ו/או אקדמיות לחומר הנלמד בכיתה.

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו את הנלמד ויגיבו אליו על פי ידיעותיהם ומערכת הערכים שלהם.

2. הלומדים יעריכו את הסכמתם לחומר הנלמד ויעבדו אותו על מערכות הערכים האישיות שלהם.

ערכים (במידה ורלוונטי)

הלומדים יכירו רעיונות ואידאות שמציב לפניהם הסופר המקראי.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1.	התמקמות היסטורית וגיאוגרפית; מבנה הספר.	שיעור פתיחה בזום		
2.	פתיחה: הקשר בין ספר במדבר לשני הספרים שקדמו לו		13	
3.	אורכו של המסע: בין הרצוי למצוי	השתתפות פעילה בפורום	11	ניקוד חובה וניקוד עודף (בנוסף עבור השתתפות בפורום)
4.	סדר הזמנים בתחילת הספר וגודלו של שבט לוי		12	
5.	ערבוב מצוות בספר במדבר, מצוות הסוטה כמשל		15	
6.	מצוות הנזיר		18	
7.	פסח השנה השניה (פרק ט)		19	
8.	סיפור המתאווים (פרק יא)		21	
9.	סיפור המרגלים חלק א		24	
10.	סיפור המרגלים חלק ב		22	
11.	מצוות הצצית וסיפור המרגלים (פרק טו)		25	
12.	תלונת קרח		26	
13.	תוצאות תלונת קרח		32	
14.	סיפור "מי מריבה".		33	
15.	כיבושי עבר הירדן ותהליך ההתבגרות של העם.		35	
16.	בלעם בכישלונו והצלחותיו.		37	
17.	חטא בעל פעור		35	
18.	עצת בלעם ותגובתו של פנחס		40	
19.	מלחמת הנקמה במדין ותוצאותיה.		43	
20.	בקשת בנות צלפחד.		46	
21.	היורש הראוי		49	
22.	בקשתם של בני גד ובני ראובן		54	
23.	גבולות ארץ ישראל בתנ"ך		55	
24.	על התלונות במדבר		58	

25.	השבת מנהיגות משה בפרקים האחרונים (לא-לו)		
26.	סיכום	שיעור מסכם בזום	

ציון סופי

מסקל בציון הסופי	תיאור התוצר
10% מהציון הסופי	שתי תגובות לפחות בפורום
90% מהציון הסופי	מבחן
עד עוד 10 נק' מעל הציון הסופי	בנוסף על תגובות מעשירות

דרישות הקורס

- קריאת השיעור מדי יום. **המרצה בודק מדי יום שהסטודנט קרא את השיעור.**
 - תגובה בפורום פעמיים לפחות.
- קורס מתוקשב הינו כקורס רגיל רק שהמורה מתקשר עם תלמידיו לא דרך מבט עיניים אלא בעזרת המחשב. **כל בוקר (בימים א-ה) במשך 24 ימי הקורס**, יישלח לתלמידים שיעור קריאה אותו מתבקש הסטודנט לקרוא.
- כל סטודנט חייב לפחות פעמיים להעלות תגובה דרך פורום הקורס, שנפתח ביחד עם השיעור. **ערך כל תגובה 5 נק'.**
- ניתן להעלות במהלך הקורס, עוד 2 תגובות רשות ואז מקבלים עוד נקודות בנוסף. סך בנוסף סמסטריאלי – עד 10 נק'.**
- התגובה יכולה להיות:
- תגובה מעשירה**, כלומר: כתיבת תגובה אישית על השיעור. זה יכול להיות גם שיר שהסטודנט כתב בעקבות השיעור, אפילו ציור מקצועי. תגובה שכזו מעניקה בנוסף רחב.
 - היא יכולה להיות **תגובה מבקרת**, כלומר מחלוקת מנומקת עם השיעור. גם תגובה שכזו מעניקה בנוסף רחב.
 - הוספת תקציר של מאמר או שיר שמישהו אחר כתב (לא קישור!) והתייחסות אליו. קישור שכזה מעניק מעט נקודות בנוסף.

דרישות קדם

אין

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה

פרשנות מודרנית:

- יעקב מילגרום ויצחק אבישור (עורכים), ספר במדבר (עולם התנ"ך), תל-אביב 1993.
- יעקב ליכט, פירוש על ספר במדבר, ג כרכים, ירושלים תשמ"ה-תשנ"ה.
- Philip J. Budd, *Numbers (WBC)*, Texas 1984.
- Eryl W. Davies, *Numbers (NCB)*, Michigan 1995.

5. Baruch A. Levine, *Numbers (Anchor Bible)*, 2 vol., New York 1993–2000.

פרשנות מסורתית:

6. נחמה ליבוביץ, עיונים חדשים בספר במדבר, ירושלים תשנ"ו.
7. אלחנן סמט, עיונים בפרשת השבוע – בראשית שמות, ב כרכים, סדרה א ירושלים תשס"ב; סדרה ב תשס"ד; סדרה ג תשע"ה.

מאמרים לפי שיעורים

שיעור 1

8. יוסף פריאל "פרשת במדבר – בית מדרשו של משה רבנו", מוסף שבת, מקור ראשון 23.5.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/05/23/%D7%91%D7%99%D7%AA-%D7%9E%D7%93%D7%A8%D7%A9%D7%95-%D7%A9%D7%9C-%D7%9E%D7%A9%D7%94-%D7%A8%D7%91%D7%A0%D7%95-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>

שיעור 2

9. John R. Batlett, "Mercator in the wilderness: Numbers 33", in: Bob Becking & Lester L. Grabbe (Eds), *Between Evidence and Ideology*, Leiden 2011, pp. 31–39.
10. יוסף פריאל "פרשת מסעי – חניון המדבר", מוסף שבת, מקור ראשון 27.7.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/07/27/%D7%97%D7%A0%D7%99%D7%95%D7%9F-%D7%94%D7%9E%D7%93%D7%91%D7%A8-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>

שיעור 3

11. משה פינצ'וק, "מחנה ישראל", בתוך: קנקנים: סוגיות מקראיות במבט רב תחומי, עמ' 225–248.

שיעור 4

12. אביה הכהן, "סדר ותוכן בספר במדבר", מגדים, ט (תשנ"ו), עמ' 27–39.
13. יהודה שביב, "למיקומה של פרשת פרה", מגדים, יב (תשנ"א), עמ' 31–40.

שיעור 5

14. אלחנן סמט, "פרשת סוטה (ה' יא–לא)" בתוך: עיונים בפרשת השבוע – ויקרא במדבר דברים (סדרה ב), ירושלים תשס"ד, עמ' 158–174.
15. אברהם סתיו, "חרם דרבנו גרשום – מקורות וטעמים, בקישור: <http://www.yhy.co.il/content/view/449/168/lang,he>
16. בועז שפיגל, "קנאת הבעל בפרשת סוטה – גישות שונות בספרות התנאית ופשוט", שנתון המשפט העברי, כג (תשס"ה), עמ' 351–382.
17. Tikva S. Frymer-Kensky, "The Strange Case of the Suspected 'Sotah' (Numbers 5, 11–31)", VT, 34/1 (1984), pp. 11–26.

שיעור 6

18. אריאל פורסטנברג, "תקופת הנזירות והטקס שבסופה – עיון בפרשנות התנאית", סידרא, כב (תשס"ז), עמ' 57–80.

שיעור 7

19. יוסף פריאל, "פסח במדבר", קול ברמה, לב (תש"ף), עמ' 287–296, ובקישור: <https://asif.co.il/wp-content/uploads/2022/01/38.pdf>

שיעור 8

20. מרדכי ברויאר, "קברות התאוה" אצל: מיכאל ששר (עורך), ספר ישרון, ירושלים תשנ"ט, עמ' 163–181.
21. אלחנן סמט, "מנהיגות במשבר", בתוך: עיונים בפרשת השבוע – ויקרא במדבר דברים (סדרה א), ירושלים תשס"ב, עמ' 168–182.

שיעור 9-10

22. תמר ומאיר ורדיגר, "פרשת המרגלים – סיפור בהמשכים", מגדים, ל (תשנ"ט), עמ' 9–21.

Rudolph Cohen & Hannah Bernick-Greenberg, *Excavations at Kadesh Barnea (Tel El Qudeirat) 1976–1982*, vol. 1–2, Jerusalem 2007.

24. יעקב מדן, "בכיה לשעה ובכיה לדורות", מגדים, י (תש"ן), עמ' 21–37.

שיעור 11

25. יוסף פריאל, "סמיכות הפרשיות בפרשת שלח והקשר בין הציצית למרגלים בדרך הרמז", מורשתנו, יז (תשס"ו), עמ' 75–98 ובקישור: <https://orot.ac.il/sites/default/files/morashtenu/17-4.pdf>

שיעור 12–13

26. Jacob Milgrom, "The Rebellion of Korah, Numbers 16–18: A Study in Tradition History", *Seminar Papers*, 27 (1988), pp. 570–573.

27. עמית קולא, "פרשת קרח: על סובלנות בדעות ושוויון", משלב, טו (תש"ן), עמ' 57–71.

28. יהושע רוזנברג, "העיני האנשים האלה תנקר – טענת דתן ואבירם", מעליות יט (תשנ"ז), עמ' 33–38.

שיעור 14

29. Hayyim J. Angel, "Why did Moses not apologize after his sin at Meribah?", *Creating Space between Peshat and Derash*, New Jersey 2011, pp. 44–51.

30. שמואל כהן, "פרשת מי מריבה ושיטת רבנו חננאל", מגדים, כ (תשנ"ג), עמ' 43–54.

31. מאיר גרוזמן, "על פרשת מי מריבה", שמעתין, 98–97 (תשמ"ט), עמ' 7–11.

32. יצחק שוה, "חטאו של משה", מגדים, כ (תשנ"ג), עמ' 35–42.

33. אלחנן סמט, "מי מריבה", בתוך: עיונים בפרשות השבוע – ויקרא במדבר דברים, סדרה ב, ירושלים תשס"ד, עמ' 234–255.

שיעור 15

34. מנשה הראל, "יציאת מצרים ודרך מסע ישראל במדבר", בתוך: קדמוניות נופי ארץ ישראל, אור-יהודה תשס"ה, עמ' 554–572.

35. יוסף פריאל "פרשת חקת – מסע התלונות לארץ הקודש", מוסף שבת, מקור ראשון 27.6.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/06/27/%D7%9E%D7%A1%D7%A2-%D7%94%D7%AA%D7%9C%D7%95%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%90%D7%A8%D7%A5-%D7%94%D7%A7%D7%95%D7%93%D7%A9-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>

שיעור 16–18

36. מאיר מדן, "ישראל של חולין – עצת בלעם", מורשה, י (תשל"ו), עמ' 29–33.

37. אליעזר הרצוג, "סיפור בלעם: קונפליקט שבא על פתרונו", מסכת, י (תשע"א), עמ' 145–166.

38. יוסף פריאל "פרשת בלק – עולם הנסתר", מוסף שבת, מקור ראשון 4.7.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/07/04/%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-%D7%94%D7%A0%D7%A1%D7%AA%D7%A8-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>

39. יצחק הרשקוביץ, "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל": מגמות ושינויים במנייני השבטים בין במדבר לפנחס", בדד, 21 (תשס"ט), עמ' 7–26.

40. עליזה לבנון, "קנאותו של פנחס", נתיבי מרחבים, ז (תשס"א), עמ' 16–58.

41. רחל רייך, "קנאותו של פנחס", קובץ הציונות הדתית, ג (תשס"א), עמ' 59–65.

שיעור 19

42. דוד סבתו, "מלחמת מדין" מגדים, מה (תשס"ז), עמ' 31–47.

43. יגאל אריאל, "גדולה נקמה או גדולה אהבה?" צהר, א (תש"ס), עמ' 83–90.

44. יוסף פריאל, "פירוט השלל במלחמת מדין: עיון באריכות טקסטואלית חריגה בתורה", אורשת, ד (תשע"ג), עמ' 77–86, ובקישור: https://orot.ac.il/sites/default/files/oreshet/4-5_0.pdf

שיעור 20

45. דבורה-ניצן שטיין, "שיחתן ודמותן של בנות צלפחד", גרנות, 2 (תשס"ב), עמ' 63–93.

46. Yael Shemesh, "A Gender Perspective on the daughters of Zelophehad: Bible, Talmudic Midrash, and Modern Feminist Midrash", *Biblical Interpretation*, 15/1 (2007), pp. 80–109.

שיעור 21

47. יואל בן-נון, "מאבק הזהות של משה", מגדים, נ (תשס"ט), עמ' 21–37.
48. משה בר, "בניו של משה באגדות חז"ל", בר אילן, יג (תשל"ו), עמ' 149–157.
49. יוסף פריאל, "היורש הראוי", דף שבועי של אוניברסיטת בר אילן, 1425 (תשפ"א), ובקישור:
<https://www.biu.ac.il/sites/default/files/inline-files/%D7%A4%D7%A0%D7%97%D7%A1%20%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C%20PDF.pdf>

שיעור 22

50. חזוניהל טויטו, "התנחלותם של שבטי ישראל בעבה"י המזרחי – הבקשה ומימושה", תלפיות, ח (תשנ"ה–תשנ"ו), עמ' 27–41.
51. בראון דסברג, "תנאי בני גד ובני ראובן – פשט המקראות על פי הסוגיה", מעליות, כא (תשנ"ט), עמ' 152–160.

שיעור 23

52. John R. Batlett, "Mercator in the wilderness: Numbers 33", in: Bob Becking & Lester L. Grabbe (Eds), *Between Evidence and Ideology*, Leiden 2011, pp. 31–39.
53. גרשון גליל, "גבולות ארץ כנען" אצל: יעקב מילגרום ויצחק אבישור (עורכים), ספר במדבר (עולם התנ"ך), תל-אביב 1993, עמ' 196–200.
54. דניאל רביב, "גבולות הארץ במקרא וביטויים בספרות חז"ל", אצל: ישראל רוזנסון ויוסי שפנייר (עורכים), מנחת ספיר, אלקנה תשע"ג, עמ' 149–183.

שיעור 24

55. גד אלדד, "ארבעים שנה אקוט בדור: לפרש תלונות בני ישראל במדבר", מגדים, לג (תשס"א), עמ' 43–52.
56. יחיאל צבי מושקוביץ, "המשותף והמפריד בגלי התסיסה של בני ישראל במדבר", תלפיות, ט (תשנ"ז), עמ' 61–65.

שיעור 25

57. יהודה קופרמן, נתעלמה ממנו הלכה (ספר), ירושלים תשנ"א.
58. רבקה רביב, "פרשת ראשי האבות מבני ישראל ומקומה בחומש במדבר", מגדים, כב (תשנ"ד), עמ' 61–68.